



Judikatūras krājums

TIESAS SPRIEDUMS (devītā palāta)

2023. gada 7. decembrī*

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Patērētāju aizsardzība – Direktīva 93/13/EEK –
Negodīgi noteikumi patērētāju līgumos – 6. panta 1. punkts un 7. panta 1. punkts –
Noteikuma negodīguma konstatēšanas sekas – Ārvalsts valūtā indeksēts hipotekārā aizdevuma
līgums, kurā ietverti negodīgi noteikumi par valūtas maiņas kursu – Līguma spēkā neesamība –
Restitūcijas prasības – Likumiskie procenti – Noilguma termiņš

Lietā C-140/22

par lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu atbilstoši LESD 267. pantam, ko *Sąd Rejonowy dla
Warszawy-Śródmieścia w Warszawie* (Varšavas Centra rajona tiesa Varšavā, Polija) iesniegusi ar
2022. gada 18. janvāra lēmumu un kas Tiesā reģistrēts 2022. gada 25. februārī, tiesvedībā

SM,

KM

pret

mBank S.A.,

piedaloties

Rzecznik Finansowy,

TIESA (devītā palāta)

šādā sastāvā: palātas priekšsēdētāja O. Spinjana-Matei [*O. Spineanu-Matei*], tiesneši S. Rodins
[*S. Rodin*] (referents) un L. S. Rosi [*L. S. Rossi*],

ģenerālvokāts: E. M. Kolins [*A. M. Collins*]

sekretārs: A. Kalots Eskobars [*A. Calot Escobar*],

ņemot vērā rakstveida procesu,

ņemot vērā apsvērumus, ko snieguši:

– KM un SM vārdā – *W. Bochenek* un *P. Stalski, radcowie prawni*,

* Tiesvedības valoda – poļu.

- *mBank S.A.* vārdā – *A. Cudna-Wagner* un *K. Stokłosa radcowie prawni*, un *B. Miąskiewicz, adwokat*,
- Polijas valdības vārdā – *B. Majczyna* un *S. Żyrek*, pārstāvji,
- Portugāles valdības vārdā – *C. Alves*, *P. Barros da Costa*, *A. Cunha*, *B. Lavrador* un *A. Pimenta*, pārstāvji,
- Eiropas Komisijas vārdā – *N. Ruiz García* un *A. Szmytkowska*, pārstāvji,

nemot vērā pēc ģenerālvokāta uzklauššanas pieņemto lēmumu izskatīt lietu bez ģenerālvokāta secinājumiem,

pasludina šo spriedumu.

Spriedums

- 1 Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ir par to, kā interpretēt Padomes Direktīvas 93/13/EEK (1993. gada 5. aprīlis) par negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos (OV 1993, L 95, 29. lpp.) 6. panta 1. punktu un 7. panta 1. punktu.
- 2 Šis lūgums ir iesniegts tiesvedībā starp SM un KM, no vienas puses, un banku *mBank S.A.*, no otras puses, par to summu atmaksu, kuras šai bankai ir samaksātas, pamatojoties uz hipotekārā aizdevuma līgumu, kas jāatceļ tāpēc, ka tajā ir ietverti negodīgi noteikumi.

Atbilstošās tiesību normas

Savienības tiesības

- 3 Direktīvas 93/13 desmitajā apsvērumā ir teikts:
“tā kā efektīvāku patērētāju aizsardzību var panākt, pieņemot vienveidīgus tiesību aktus negodīgu noteikumu jomā; [...]”.
- 4 Šis direktīvas 6. panta 1. punkts ir formulēts šādi:
“Dalībvalstis nosaka, ka negodīgi noteikumi, kas izmantoti pārdevēja vai piegādātāja ar patērētāju noslēgtā līgumā, atbilstoši savas valsts tiesību aktiem nav saistoši patērētājam un ka līgums ar tādiem pašiem noteikumiem turpina pusēm būt saistošs, ja tas var pastāvēt bez negodīgajiem noteikumiem.”
- 5 Minētās direktīvas 7. panta 1. punktā ir paredzēts:
“Dalībvalstis nodrošina, ka patērētāju un konkurentu interesēs pastāv adekvāti un efektīvi līdzekļi, lai novērstu negodīgu noteikumu ilgstošu izmantošanu pārdevēju vai piegādātāju ar patērētājiem noslēgtos līgumos.”

Polijas tiesības

- 6 1964. gada 23. aprīļa *ustawa – Kodeks cywilny* (Civilkodekss; *Dz. U.*, Nr. 16, 93. poz.) pamatlietai piemērojamās redakcijas (turpmāk tekstā – “Civilkodekss”) 60. pantā ir noteikts:

“Neskarot likumā paredzētos izņēmumus, tiesiska darījuma veicēja griba var tikt izteikta ar jebkādu šīs personas rīcību, ar ko pietiekami tiek pausta šī griba, tostarp izsakot šo gribu elektroniskā formā (gribas izteikums).”

- 7 Minētā kodeksa 117. pants ir formulēts šādi:

“§1. Atskaitot likumā paredzētos izņēmumus, mantiskiem prasījumiem ir piemērojams noilguma termiņš.

§2. Pēc noilguma termiņa beigām tas, pret kuru vērsts prasījums, var to neizpildīt, ja vien viņš neatsākās no tiesībām atsaukties uz noilgumu. Tomēr tāda atteikšanās no tiesībām atsaukties uz noilgumu, kas notikusi pirms noilguma termiņa beigām, nav spēkā.

§2¹. Pēc noilguma termiņa beigām vairs nav iespējams izvirzīt prasījumu pret patērētāju.”

- 8 Minētā kodeksa 117¹. pantā ir noteikts:

“§1. Izņēmuma gadījumos – ja to prasa taisnīgums – tiesa pēc pušu interešu izsvēršanas var neņemt vērā noilguma termiņa izbeigšanos attiecībā uz prasījumu pret patērētāju.

§2. Īstenojot 1. punktā minētās pilnvaras, tiesai it īpaši jāņem vērā:

- 1) noilguma termiņa ilgums;
- 2) laikposms no noilguma termiņa beigām līdz prasījuma izvirzīšanas brīdim;
- 3) to apstākļu raksturojums, kuru dēļ ar tiesībām apveltītā persona nav izvirzījusi prasījumu, tostarp atbildīgās personas rīcības ietekme uz kavējumu, ko tiesīgā persona ir pieļāvusi prasījuma izvirzīšanā.”

- 9 Šā paša kodeksa redakcijā, kura bija spēkā līdz 2018. gada 8. jūlijam, tā 118. pants bija formulēts šādi:

“Ja speciālā tiesību normā nav noteikts citādi, noilguma termiņš ir desmit gadi, bet prasījumiem par periodiski izpildāmām saistībām un ar uzņēmējdarbību saistītiem prasījumiem – trīs gadi.”

- 10 Kopš 2018. gada 8. jūlija spēkā esošās Civilkodeksa redakcijas 118. pantā ir noteikts:

“Ja speciālā tiesību normā nav noteikts citādi, noilguma termiņš ir seši gadi, bet prasījumiem par periodiski izpildāmām saistībām un ar uzņēmējdarbību saistītiem prasījumiem – trīs gadi. Tomēr noilguma termiņa beigas iestājas kalendārā gada pēdējā dienā, ja vien noilguma termiņš nav īsāks par diviem gadiem.”

11 Saskaņā ar šā kodeksa 120. panta 1. punktu:

“Noilguma termiņš sākas dienā, kad iestājas prasījuma izpildes termiņš. Ja prasījuma izpilde ir atkarīga no tā, vai ar tiesībām apveltītā persona ir veikusi konkrētu darbību, termiņš sākas dienā, kad iestātos prasījuma izpildes termiņš, ja ar tiesībām apveltītā persona būtu veikusi darbību pēc iespējas agrāk.”

12 Minētā kodeksa 385.¹ pantā ir noteikts:

“§1. Ar patērētāju noslēgta līguma noteikumi, kuri nav individuāli apspriesti, patērētājam nav saistoši, ja tie viņa tiesības un pienākumus nosaka pretēji labiem tikumiem, acīmredzami neievērojot viņa intereses (nepieļaujami līguma noteikumi). Šī tiesību norma neattiecas uz noteikumiem, kuros ir noteikti pušu pamatpienākumi, tostarp noteikumi par maksājamo cenu vai atlīdzību, ja tie ir formulēti nepārprotami.

§2. Ja, pamatojoties uz 1. punktu, kāds līguma noteikums patērētājam nav saistošs, līgums turpina būt pusēm saistošs pārējā daļā.

§3. Ar patērētāju noslēgta līguma noteikumi, kas nav individuāli apspriesti, ir tie līguma noteikumi, kuru saturu patērētājs nav varējis konkrēti ietekmēt. It īpaši tas attiecas uz līguma noteikumiem, kuri izriet no tipveida līguma, ko patērētājam ir piedāvājusi otra līgumslēdzēja puse.

§4. Pienākums pierādīt, ka noteikums tika apspriests individuāli, ir tai pusei, kura uz to atsaucas.”

13 Šā paša kodeksa 405. pantā ir paredzēts:

“Tam, kurš bez tiesiska pamata uz citas personas rēķina ir guvis materiālu labumu, ir pienākums izdot labumu natūrā, bet, ja tas nav iespējams, atlīdzināt tā vērtību.”

14 Civilkodeksa 410. pants ir formulēts šādi:

“§1. Iepriekšējo pantu noteikumi ir piemērojami tostarp nepamatota izpildījuma gadījumā.

§2. Izpildījums ir nepamatots, ja personai, kas to veikusi, vispār nebija pienākuma to veikt vai tai nebija pienākuma to veikt attiecībā pret personu, kurai tas ticis veikts, vai ja ir zudis izpildījuma pamats, vai ja izpildījuma mērķis nav sasniegts, vai arī ja tiesiskais darījums, kurā noteikta saistība sniegt izpildījumu, bija spēkā neesošs un nav kļuvis spēkā esošs pēc izpildījuma veikšanas.”

15 Tā paša kodeksa 455. pantā ir noteikts:

“Ja saistību izpildes termiņš nav noteikts un neizriet no saistību būtības, saistības ir jāizpilda nekavējoties pēc lūguma parādniekam to izpildīt.”

16 Civilkodeksa 481. panta 1. punktā ir noteikts:

“Ja parādnieks kavē maksājuma saistību izpildi, kreditors ir tiesīgs prasīt nokavējuma procentus, pat ja kreditoram nav nodarīts nekāds kaitējums un pat ja kavējuma iemesls ir apstākļi, ko parādnieks nevar ietekmēt.”

Pamatlieta un prejudiciālie jautājumi

- 17 2009. gada 18. februārī SM un KM noslēdza hipotekārā aizdevuma līgumu ar mainīgu procentu likmi, kas bija izteikts Polijas zlotos (PLN) un indeksēts Šveices frankos (CHF) (turpmāk tekstā – “aizdevuma līgums”).
- 18 Saskaņā ar šā līguma noteikumiem SM un KM bija jāveic Polijas zlotos izteikti maksājumi, kuru summa tika noteikta, piemērojot Šveices franka pārdošanas kursu, kas publicēts *mBank* maiņas kursa tabulā dienā, kad attiecīgais ikmēneša maksājums ir veicams (turpmāk tekstā – “konvertācijas noteikumi”).
- 19 Uzskatot, ka konvertācijas noteikumi bija negodīgi, SM un KM 2019. gada 4. jūlijā izvirzīja pretenziju pret *mBank*. Ar šo pretenziju SM un KM lūdza 30 dienu laikā atmaksāt šai bankai aizdevuma līguma spēkā neesamības dēļ nepamatoti samaksātos ikmēneša maksājumus 242 238,61 PLN (aptuveni 52 277 EUR) apmērā un gadījumā, ja nebūtu nekāda pamata atzīt šo līgumu par spēkā neesošu, samaksāt summu 52 298,92 PLN (aptuveni 11 288 EUR), lai atlīdzinātu pārmaksāto ikmēneša maksājumu summu (pamatsummu un procentus), ko minētā banka bija saņēmusi laikposmā no 2009. gada 20. jūlija līdz 2019. gada 18. martam.
- 20 Ar 2019. gada 16. jūlija vēstuli *mBank* uz šo pretenziju sniedza atbildi, kurā tā apgalvoja, ka aizdevuma līgums ir tiesisks, spēkā esošs un tajā nav negodīgu noteikumu.
- 21 2019. gada 31. jūlijā SM un KM iesniedza *Sąd Rejonowy dla Warszawy-Śródmieścia w Warszawie* (Varšavas Centra rajona tiesa Varšavā, Polija), proti, iesniedzējtiesā, izlīguma pieteikumu, kura mērķis bija panākt, lai *mBank* viņiem izmaksātu šā sprieduma 19. punktā minētās summas.
- 22 2019. gada 4. decembrī *mBank* atbildēja uz šo pieteikumu un norādīja, ka tā uzskata izlīgumu par neiespējamu.
- 23 2019. gada 13. decembrī atklātā tiesas sēdē, kurā *mBank* nepiedalījās, SM un KM ieradās iesniedzējtiesā un apstiprināja, ka tie uztur savu prasību. Minētā tiesa konstatēja, ka izlīgums nav ticis panākts, un izdeva rīkojumu par izlīguma lietas izbeigšanu.
- 24 2020. gada 10. augustā SM un KM norādīja, ka tie piekrīt aizdevuma līguma pilnīgai atcelšanai un ka, viņu ieskatā, šā līguma atcelšana viņiem ir labvēlīga, un piekrita šīs atcelšanas sekām, tostarp tiesiskajām un finansiālajām.
- 25 Pēc tam, kad iesniedzējtiesa bija informējusi SM un KM par aizdevuma līguma atcelšanas sekām, tie 2020. gada 27. oktobra tiesas sēdē paziņoja, ka saprot šīs sekas un piekrīt šā līguma atcelšanai.
- 26 Iesniedzējtiesa konstatē, ka aizdevuma līgumā ietvertie konvertācijas noteikumi ir negodīgi un ka šis līgums nevarētu palikt spēkā, ja tie tiktu atcelti.
- 27 Ņemot vērā Tiesas judikatūru par Direktīvu 93/13, iesniedzējtiesa norāda – ja negodīgu noteikumu spēkā neesamība nozīmē aizdevuma līguma pilnīgu atcelšanu, šīs atcelšanas sekas būtu tādas, ka līguma pusēm rastos savstarpēji prasījumi par visu to naudas summu atlīdzināšanu, kuras nepamatoti samaksātas, izpildot šo līgumu.

- 28 Iesniedzējtiesa norāda, ka Polijas tiesību interpretācija attiecībā uz prettiesisko līguma noteikumu saistošā rakstura neesamības sekām tika uzskatīta par iedibinātu līdz *Sąd Najwyższy* (Augstākā tiesa, Polija) 2021. gada 7. maija rezolūcijai.
- 29 Iesniedzējtiesas ieskatā, ar šo rezolūciju *Sąd Najwyższy* (Augstākā tiesa) atzina, ka interpretācija, saskaņā ar kuru Polijas tiesām ir pienākums pēc savas ierosmes pārbaudīt iespējamu negodīgu noteikumu esamību patērētāju līgumos un konstatēt šo noteikumu absolūtu spēkā neesamību, neatbilst Tiesas judikatūrai, kurā atzīts ka patērētājs var piekrist negodīga noteikuma piemērošanai. Proti, pirmkārt, tā kā šādā gadījumā attiecīgais negodīgais noteikums ir pilnībā iedarbīgs, atbilstošā sankcija būtu nevis šā noteikuma absolūta spēkā neesamība, bet gan tā “provizorisks neiedarbīgums”. Otrkārt, *Sąd Najwyższy* (Augstākā tiesa) konstatēja – tā kā negodīgo noteikumu saturošā aizdevuma līguma atcelšanas gadījumā attiecīgajam komersantam ir tiesības pieprasīt aizdotā kapitāla atmaksu, tai ir jāatzīst arī tiesības atsaukties uz šā noteikuma neiedarbīgumu un no tā izrietošo šā līguma atcelšanu.
- 30 Iesniedzējtiesai ir šaubas par jēdziena “provizorisks neiedarbīgums” saderīgumu ar Direktīvu 93/13. Minētā tiesa norāda – šis jēdziens nozīmē, ka darījums paliek spēkā, taču zaudē tiesiskās sekas līdz brīdim, kad patērētājs – attiecīgā gadījumā – pauž savu piekrišanu. No Tiesas judikatūras izrietot, ka negodīgs noteikums ir jāuzskata par tādu, kas nekad nav pastāvējis, un ka valsts tiesai ir jāizdara visi secinājumi par tāda līguma noteikuma neiedarbīgumu, kura negodīgums ir konstatēts, negaidot, kamēr patērētājs šajā ziņā iesniegs paziņojumu.
- 31 Turklāt iesniedzējtiesa uzsver – no *Sąd Najwyższy* (Augstākā tiesa) 2021. gada 7. maija rezolūcijas izriet, ka negodīgs noteikums paliek “provizoriskā” stāvoklī līdz brīdim, kad patērētājs iesniedz formālu paziņojumu, kurā viņš atzīst, pirmkārt, ka nepiekrīt šā noteikuma saglabāšanai, otrkārt, ka apzinās gan to, ka minētā noteikuma spēkā neesamība izraisa to saturoša līguma atcelšanu, gan arī šis atcelšanas sekas un, treškārt, piekrikt šā līguma atcelšanai (turpmāk tekstā – “formālais paziņojums”). Tomēr iesniedzējtiesa uzskata, ka pienākums iesniegt šādu paziņojumu neizriet nedz no Direktīvas 93/13, nedz no Tiesas judikatūras. Iesniedzējtiesa no tā secina, ka, pakārtojot Direktīvas 93/13 6. panta 1. punkta piemērojamību nosacījumam par formāla paziņojuma iesniegšanu, ir pārkāpta šī tiesību norma.
- 32 Iesniedzējtiesa arī uzsver – kamēr līgums ir apturēts, attiecīgais pārdevējs vai piegādātājs nevar prasīt šajā līgumā noligto izpildījumu un tāpēc noilguma termiņš attiecībā uz viņu nevar sākties.
- 33 Turklāt minētā tiesa uzskata – ja patērētājs negodīga noteikuma atcelšanu prasa ārpus tiesas, pārdevējs vai piegādātājs nevar pārbaudīt, vai šis patērētājs ir ticis informēts par viņa tiesībām un šā noteikuma atcelšanas sekām. Brīdis, kad patērētājs ir cēlis atcelšanas prasību un paziņojis, ka viņš apzinās savas tiesības, kā arī negodīgā noteikuma atcelšanas sekas, esot svarīgs, jo no tā ir atkarīgs brīdis, kurā sākas noilguma termiņš kreditora restitūcijas prasījumiem un iespēja tos padarīt izpildāmus vai par tiem saņemt kompensāciju.
- 34 Iesniedzējtiesai ir šaubas par *Sąd Najwyższy* (Augstākā tiesa) 2021. gada 7. maija rezolūcijā veikto Polijas tiesību interpretāciju, saskaņā ar ko noilguma termiņš pārdevēja vai piegādātāja prasībai – kuras mērķis ir panākt, lai patērētājs līguma atcelšanas dēļ atmaksā saņemto izpildījumu, – sākas tikai no dienas, kad šis patērētājs ir iesniedzis formālu paziņojumu, jo šāda interpretācija esot pretrunā efektivitātes principam.

- 35 Iesniedzējtiesa norāda, ka saskaņā ar minēto interpretāciju, ja patērētājs neiesniedz formālu paziņojumu, šai prasībai nekad neiestāsies noilgums. Turklāt, pat ja patērētājs iesniegtu šādu paziņojumu, bet pārdevējs vai piegādātājs apstrīdētu, ka tas ir *Sąd Najwyższy* (Augstākā tiesa) prasītais “skaidrais patērētāja paziņojums, ka viņš ir saņēmis pilnīgu informāciju”, un tāpēc apgalvotu, ka šis paziņojums nav radījis nekādas sekas, minētās prasības noilguma termiņš nesāktos.
- 36 Iesniedzējtiesas ieskatā, ar šādu interpretāciju pārdevējam vai piegādātājam tiek radīts labāks tiesiskais stāvoklis nekā patērētājam, jo pārdevēja vai piegādātāja prasības celšanas noilguma termiņš vienmēr sākas vēlāk nekā patērētāja prasības celšanas termiņš. Tas sāktos arī vēlāk nekā noilguma termiņš bankas prasībai tāda līguma spēkā neesamības gadījumā, kurā nav ietverti negodīgi noteikumi, – tāpēc neesot ievērots līdzvērtības princips. Turklāt iesniedzējtiesa uzskata, ka pārdevēja vai piegādātāja nostādīšana tik labvēlīgā tiesiskā stāvoklī ir pretrunā arī efektivitātes principam un Direktīvas 93/13 7. panta 1. punktam, jo pārdevējam vai piegādātājam, kurš sagatavo negodīgu noteikumu saturošu līgumu, *de facto* tiek nodrošināts, ka viņa prasībai neiestāsies noilgums, ja patērētājs to iepriekš skaidri neinformēs, ka patērētājam ir zināms par šajā līgumā iekļautajiem negodīgajiem noteikumiem un no tā izrietošajām tiesiskajām sekām.
- 37 Iesniedzējtiesas ieskatā, datumam, kurā sākas pārdevēja vai piegādātāja prasības celšanas noilguma termiņš, ir jābūt, vēlākais, datumam, kad viņš saņem pirmo vēstuli no patērētāja, kurā norādīts uz līguma spēkā neesamību vai negodīgu noteikumu pastāvēšanu. Šādā gadījumā tirgotājam būtu jāsaprot, ka patērētājs apzinās līguma atcelšanas sekas un tām piekrīt.
- 38 Iesniedzējtiesa arī uzskata, ka – saskaņā ar vispārējo noteikumu – noilguma termiņu pārdevēja vai piegādātāja prasībai ir jāsāk skaitīt no dienas, kad viņš veic savu izpildījumu, vai nedaudz vēlākā datumā. Šajā ziņā tā norāda, ka, ņemot vērā bankas zināšanu līmeni, var uzskatīt, ka bankai, kas sagatavo līgumu, kurā ietverti negodīgi noteikumi, jau no paša sākuma jāzina, ka šajā līgumā ir ietverti negodīgi noteikumi un ka tas izraisa minētajā līgumā paredzētā izpildījuma restitūciju starp līguma pusēm. Minētā tiesa piebilst, ka 2010. gada 27. decembrī *Sąd Okręgowy w Warszawie – Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów* (Varšavas apgabaltiesa – Konkurences un patērētāju tiesību aizsardzības tiesa, Polija) lietā, kurā *mBank* bija viena no pusēm, jau nosprieda, ka tāds noteikums kā pamatlietā aplūkotais ir prettiesisks. Iesniedzējtiesa no tā secina – ja tiktu atzīts, ka noilguma termiņš bankas prasībai atmaksāt aizdoto kapitālu sāktos tikai datumā, kad attiecīgais patērētājs ir iesniedzis formālu paziņojumu, tas nozīmētu ne vien to, ka tiktu akceptēta pārdevēja vai piegādātāja prettiesiska rīcība, bet arī mudinātu pārdevēju vai piegādātāju šādi rīkoties, pārkāpjot Direktīvu 93/13.
- 39 Iesniedzējtiesa norāda – daļa Polijas tiesu atzīst, ka *Sąd Najwyższy* (Augstākā tiesa) interpretācijas sekas ir tādas, ka patērētāja prasījums pret kādu banku kļūst izpildāms tikai pēc tam, kad viņš brīvprātīgi un nepārprotami ir paziņojis, ka piekrīt līguma atcelšanai.
- 40 Taču, ja šī interpretācija tiktu akceptēta, iesniedzējtiesa ieskatā, no tā izrietētu, ka, pat ja patērētājs iepriekš prasītu bankai atmaksāt summas, kas ar to noslēgtā līguma spēkā neesamības dēļ ir nepamatoti samaksātas, viņa prasījums nebūtu izpildāms, līdz ar to viņš varētu pretendēt uz likumiskajiem nokavējuma procentiem tikai no šāda paziņojuma iesniegšanas dienas. Iesniedzējtiesas ieskatā, tas, ka patērētāja tiesību saņemt nokavējuma procentus izmantošana ir pakārtota jaunam nosacījumam, ir pretrunā līdzvērtības principam, jo saskaņā ar Polijas civiltiesību vispārējiem principiem nenoilgstošs prasījums kļūst izpildāms, līdzko ir iesniegts

pieprasījums to apmierināt. Minētā interpretācija esot ne vien pretrunā Tiesas judikatūrai, bet tā veicinot arī pārdevēja vai piegādātāja rīcību, ar kuru tiktu apzināti aizkavēta patērētāja prasījuma apmierināšana un tādējādi paildzināts attiecīgās tiesvedības ilgums.

- 41 Visbeidzot, iesniedzējtiesa norāda, ka saskaņā ar *Sąd Najwyższy* (Augstākā tiesa) interpretāciju patērētāja prasījums par tādu maksājumu restitūciju, ko viņš ir veicis atbilstoši aizdevuma līgumam, kurš nav spēkā tādēļ, ka tajā ietverti negodīgi noteikumi, ir jāsamazina par summu, ko veido procenti par kapitālu, kurus patērētājam būtu jāmaksā attiecīgajai bankai, ja aizdevuma līgums hipotētiski būtu bijis spēkā. Iesniedzējtiesai ir šaubas par to, vai Direktīva 93/13, kā arī efektivitātes un līdzvērtības principi ļauj šādā veidā ierobežot patērētāja restitūcijas prasību.
- 42 Šajā ziņā iesniedzējtiesa norāda, ka nepieciešamība šādi samazināt patērētāja prasījumu ir izskaidrojama ar to, ka visa izpildījuma pilnīga restitūcija izraisītu patērētāja nepamatotu iedzīvošanos. Tomēr tā uzskata, ka šī interpretācija ir pretrunā līdzvērtības principam, jo tā ierobežo patērētāja tiesības uz to summu atprasīšanu, kuras viņš nepamatoti samaksājis bankai, savukārt banka var prasīt, lai tiktu atgriezts viss šim patērētājam nepamatoti sniegtais izpildījums.
- 43 Turklāt minētā interpretācija esot pretrunā arī efektivitātes principam. Iesniedzējtiesa uzskata, ka šāda interpretācija, no vienas puses, pārkāpj šo principu tāpat kā tas būtu tad, ja bankām tiktu piešķirtas tiesības pret patērētājiem vērst prasījumus par ārpuslīgumisku kapitāla izmantošanu, un, no otras puses, ir pielīdzināma patērētāja restitūcijas prasības ierobežojumam laikā, kas būtu pretrunā Direktīvai 93/13, ņemot vērā 2016. gada 21. decembra spriedumu *Gutiérrez Naranjo* u.c. (C-154/15, C-307/15 un C-308/15, EU:C:2016:980).
- 44 Šajos apstākļos *Sąd Rejonowy dla Warszawy-Śródmieścia w Warszawie* (Varšavas Centra rajona tiesa Varšavā) nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus:

“Vai [Direktīvas 93/13] 6. panta 1. punkts un 7. panta 1. punkts, kā arī efektivitātes un līdzvērtības principi ir jāinterpretē tādējādi, ka tiem ir pretrunā tāda tiesu veikta valsts tiesību normu interpretācija, saskaņā ar kuru gadījumā, ja līgumā ir ietverts negodīgs noteikums, bez kura šis līgums nevar tikt izpildīts:

- 1) šis līgums kļūst galīgi neiedarbīgs (spēkā neesošs) ar atpakaļejošu spēku no tā noslēgšanas brīža tikai pēc tam, kad patērētājs ir iesniedzis paziņojumu, ka viņš nepiekrīt negodīga noteikuma spēka saglabāšanai, apzinās līguma atcelšanas sekas un piekrīt līguma atcelšanai;
- 2) noilguma termiņš komersanta prasījumam par nepamatotu maksājumu, kas veikti saskaņā ar līgumu, atmaksu sākas tikai no dienas, kad patērētājs ir iesniedzis 1. punktā minēto paziņojumu, pat ja patērētājs iepriekš ir aicinājis komersantu veikt samaksu, kā arī komersants varēja iepriekš paredzēt, ka līgumā, kuru tas ir noformulējis, ir iekļauti negodīgi noteikumi;
- 3) patērētājs var pieprasīt likumiskos nokavējuma procentus tikai no dienas, kad viņš ir iesniedzis 1. punktā minēto paziņojumu, pat ja patērētājs iepriekš ir aicinājis komersantu veikt [šo summu] samaksu;
- 4) patērētāja prasījums par tādu maksājumu atmaksu, ko viņš ir veicis, pamatojoties uz spēkā neesošu kredītlīgumu (kredīta atmaksas maksājumi, maksas, komisijas nauda un apdrošināšanas prēmijas), ir jāsamazina par tādu procentu summu, kādi pienāktos bankai, ja kredītlīgums būtu spēkā, savukārt banka var prasīt atmaksāt summu, ko tā ir izmaksājusi, pamatojoties uz to pašu spēkā neesošo kredītlīgumu (kredīta pamatsummu), pilnā apmērā?”

Par Tiesas kompetenci

- 45 *mBank* apgalvo, ka prejudiciālā jautājuma 1.–3. punkta mērķis būtībā ir no Tiesas saņemt Polijas tiesību normu interpretāciju, taču tas neietilpstot tās kompetencē.
- 46 Šajā ziņā *mBank* apgalvo, ka to sankciju izvēle, kuras jāpiemēro gadījumā, ja līgums neatbilstu Direktīvai 93/13 un nevarētu pastāvēt bez noteikuma, kas atzīts par negodīgu, ir jautājums uz kuru attiecas valsts tiesības, bet valsts tiesību interpretācija un piemērošana ir valsts tiesu, nevis Tiesas ziņā.
- 47 Jāatgādina, ka ar LESD 267. pantu izveidotā procedūra ir Tiesas un valsts tiesu sadarbības instruments, kura ietvaros pirmā sniedz otrajām tādas Savienības tiesību interpretācijas norādes, kas tām ir nepieciešamas, lai atrisinātu izskatāmās lietas. Šajā sadarbībā pamatlietu izskatošās valsts tiesas ziņā – kurai vienīgajai ir precīzas zināšanas par tās pamatā esošajiem faktiem un kurai jāuzņemas atbildība par pieņemamo tiesas nolēmumu – ir novērtēt gan to, vai prejudiciālais nolēmums ir vajadzīgs, lai tā varētu taisīt savu spriedumu, gan arī Tiesai uzdoto jautājumu nozīmīgumu. Tāpēc, ja uzdotie jautājumi attiecas uz Savienības tiesību interpretāciju, Tiesai principā par tiem ir jālemj (rīkojums, 2021. gada 16. decembris, *Fedasil*, C-505/21, EU:C:2021:1049, 38. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 48 Šajā ziņā jāatgādina, ka ar Direktīvā 93/13 patērētājiem garantētās aizsardzības noteikšanu valsts tiesībās nebūtu grozāms šis aizsardzības apjoms un tādā būtībā un tādējādi apdraudēta šīs aizsardzības efektivitātes pastiprināšana, kas veikta, pieņemot vienveidīgus tiesību aktus negodīgu noteikumu jomā, ko, kā norādīts Direktīvas 93/13 preambulas apsvērumā, ir vēlējies Eiropas Savienības likumdevējs (spriedums, 2023. gada 15. jūnijs, *Bank M*. (Līguma spēkā neesamības sekas), C-520/21, EU:C:2023:478, 60. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 49 Turklāt, piemērojot valsts tiesības, valsts tiesām tās ir jāinterpretē cik vien iespējams atbilstoši Direktīvas 93/13 tekstam un mērķim, lai sasniegtu tajā paredzēto rezultātu; atbilstīgas interpretācijas prasība ietver valsts tiesu pienākumu vajadzības gadījumā mainīt iedibinātu judikatūru, ja tā ir balstīta uz valsts tiesību interpretāciju, kas nav saderīga ar direktīvas mērķiem (spriedums, 2020. gada 4. jūnijs, *Kancelaria Medius*, C-495/19, EU:C:2020:431, 47. un 50. punkts, kā arī tajā minētā judikatūra).
- 50 Šajā gadījumā, ciktāl prejudiciālā jautājuma 1.–3. punkts attiecas uz Direktīvas 93/13 normu, nevis valsts tiesību normu interpretāciju, *mBank* arguments par Tiesas kompetences neesamību ir jānoraida.
- 51 No tā izriet, ka Tiesas kompetencē ir atbildēt uz prejudiciālā jautājuma 1.–3. punktu.

Par prejudiciālo jautājumu

- 52 Ar prejudiciālo jautājumu iesniedzējtiesa būtībā vēlas uzzināt, vai Direktīvas 93/13 6. panta 1. punkts un 7. panta 1. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka kontekstā, kurā starp banku un patērētāju noslēgts hipotekārā aizdevuma līgums tiek atcelts pilnā apmērā tāpēc, ka šajā līgumā ir ietverts negodīgs noteikums, bez kura tas nevar pastāvēt:
- tie nepieļauj tādu tiesu veiktu valsts tiesību interpretāciju, saskaņā ar kuru šim patērētājam no šīs direktīvas izrietošu tiesību izmantošana ir pakārtota nosacījumam, ka minētais patērētājs

tiesā iesniedz paziņojumu, ar ko viņš atzīst, pirmkārt, ka nepiekrīt šā noteikuma saglabāšanai, otrkārt, ka viņš apzinās gan to, ka minētā noteikuma spēkā neesamība izraisa minētā līguma atcelšanu, gan arī šīs atcelšanas sekas un, treškārt, piekrīt šā līguma atcelšanai;

- tie nepieļauj, ka kompensācija, ko attiecīgais patērētājs ir pieprasījis, lai atgūtu summas, kuras viņš samaksājis attiecīgā līguma izpildes gaitā, tiek samazināta to procentu apmērā, ko šī banka būtu saņēmusi, ja šis līgums būtu palicis spēkā.
- 53 Lai atbildētu uz šo jautājumu, ir jāatgādina, ka Direktīvas 93/13 6. panta 1. punktā ir paredzēts, ka negodīgi noteikumi patērētājam nav saistoši. Kā izriet no judikatūras, tā ir imperatīva norma, kas vērsta uz to, lai formālo līdzsvaru, kāds līgumā nodibināts starp līgumslēdzēju pušu tiesībām un pienākumiem, aizstātu ar patiesu līdzsvaru, kas var atjaunot minēto pušu vienlīdzību (spriedums, 2018. gada 17. maijs, *Karel de Grote – Hogeschool Katholieke Hogeschool Antwerpen*, C-147/16, EU:C:2018:320, 27. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 54 Turklāt valsts tiesai, pildot savas funkcijas, atbilstoši Direktīvas 93/13 noteikumiem pēc savas ierosmes ir jāizvērtē, vai līguma noteikums ir negodīgs, un, to darot, jāpanāk līdzsvars starp patērētāju un pārdevēju vai piegādātāju (spriedums, 2018. gada 17. maijs, *Karel de Grote – Hogeschool Katholieke Hogeschool Antwerpen*, C-147/16, EU:C:2018:320, 29. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 55 Proti, saskaņā ar šīs direktīvas 6. panta 1. punktu valsts tiesām ir jānovērš negodīgu noteikumu piemērošana, lai tie neradītu saistošas sekas patērētājam, izņemot, ja patērētājs pret to iebilst (spriedums, 2019. gada 26. marts, *Abanca Corporación Bancaria un Bankia*, C-70/17 un C-179/17, EU:C:2019:250, 52. punkts, kā arī tajā minētā judikatūra).
- 56 Tomēr patērētājam sniegtā iespēja iebilst pret Direktīvas 93/13 piemērošanu nevar tikt saprasta tādējādi, ka viņam, lai izmantotu no šīs direktīvas izrietošās tiesības, ir noteikts pozitīvs pienākums uz minētās direktīvas normām atsaukties ar formālu paziņojumu tiesā.
- 57 Proti, šī iespēja patērētājam – pēc tam, kad valsts tiesa ir viņu informējusi, – ļauj izvēlēties neatsaukties uz noteikuma negodīgumu un tā nesaistošo raksturu, tādējādi dodot brīvu un nepārprotamu piekrišanu attiecīgajam noteikumam (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2019. gada 3. oktobris, *Dziubak*, C-260/18, EU:C:2019:819, 53. punkts un tajā minētā judikatūra). Iespēja izvēlēties šādu rīcību, ar ko notiek atteikšanās no Direktīvā 93/13 paredzētās aizsardzības, pati par sevi nozīmē, ka šī aizsardzība uz patērētāju attiecas jau no paša sākuma.
- 58 Tādējādi – kā izriet no šā sprieduma 53. un 55. punktā atgādinātās pastāvīgās judikatūras – Direktīvas 93/13 6. panta 1. punktā ir prasīts, lai negodīgi noteikumi patērētājam nebūtu saistoši, un šādas sekas nevar tikt apturētas vai pakļautas nosacījumiem, kas paredzēti valsts tiesībās vai izriet no valsts judikatūras.
- 59 Tātad Direktīvas 93/13 6. panta 1. punkts nepieļauj tādu valsts tiesību interpretāciju, saskaņā ar kuru patērētājam, lai viņš varētu īstenot no šīs direktīvas izrietošās tiesības, ir jāiesniedz tiesā formāls paziņojums.
- 60 Turklāt šādu interpretāciju nepieļauj arī šā sprieduma 54. un 55. punktā atgādinātais valsts tiesas pienākums vajadzības gadījumā pēc savas ierosmes novērst negodīgu noteikumu piemērošanu, lai patērētājam tie neradītu saistošas sekas, pat ja patērētājs nav ieradies tiesā (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2020. gada 4. jūnijs, *Kancelaria Medius*, C-495/19, EU:C:2020:431, 52. punkts).

- 61 Ja patērētājam – savu tiesību aizsardzības nolūkos – tiktu uzlikts pienākums iesniegt formālu paziņojumu, arī tas varētu apdraudēt preventīvo iedarbību, kādu ar Direktīvas 93/13 6. panta 1. punktu, to lasot kopsakarā ar šīs direktīvas 7. panta 1. punktu, ir paredzēts saistīt ar līgumos, kurus ar patērētājiem noslēguši pārdevēji vai piegādātāji, ietverto noteikumu negodīguma konstatēšanu (spriedums, 2016. gada 21. decembris, *Gutiérrez Naranjo* u.c., C-154/15, C-307/15 un C-308/15, EU:C:2016:980, 63. punkts), jo šāds pienākums mudinātu pārdevējus vai piegādātājus noraidīt patērētāju ārpus tiesas izvirzītus prasījumus par negodīgu noteikumu atcelšanu, tāpēc ka būtu zināms, ka patērētājiem – lai izmantotu tiesības, kuras tiem izriet no minētās direktīvas, – būtu jāiesniedz formāls paziņojums tiesā.
- 62 Turklāt – attiecībā uz iespēju tiesai, kurā celta restitūcijas prasība pēc bankas un patērētāja noslēgta hipotekārā aizdevuma līguma atcelšanas tāpēc, ka tajā ir ietverti negodīgi noteikumi, bez kuriem tas nevar pastāvēt, samazināt kompensāciju, ko šis patērētājs ir pieprasījis saistībā ar to summu atmaksu, kuras viņš ir samaksājis, izpildot šo līgumu, par to procentu summu, ko šī banka būtu saņēmusi, ja minētais līgums būtu palicis spēkā – Tiesa ir nospriedusi, ka šādā kontekstā Direktīvas 93/13 6. panta 1. punkts un 7. panta 1. punkts nepieļauj tādu tiesu veiktu valsts tiesību normu interpretāciju, ka kredītiestāde ir tiesīga prasīt patērētājam atlīdzinājumu, kas pārsniedz šā līguma izpildes gaitā izmaksātā kapitāla atmaksu un nokavējuma procentu samaksu pēc likumiskās likmes par laikposmu no pieprasījuma veikt maksājumu (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2023. gada 15. jūnijs, *Bank M*. (Līguma spēkā neesamības sekas), C-520/21, EU:C:2023:478, 84. punkts).
- 63 Ar šādu atrunu attiecībā uz likumiskajiem nokavējuma procentiem Tiesa precizēja, ka tāda valsts tiesību interpretācija, saskaņā ar kuru bankai būtu tiesības prasīt patērētājam kompensāciju, kas pārsniedz šā līguma izpildes gaitā izmaksātā kapitāla atmaksu, un līdz ar to saņemt atlīdzību par to, ka patērētājs šo kapitālu izmanto, mazinātu preventīvo iedarbību, kādu pārdevējiem vai piegādātājiem rada minētā līguma atcelšana, un tādējādi apdraudētu Direktīvas 93/13 7. pantā paredzētā ilgtermiņa mērķa īstenošanu (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2023. gada 15. jūnijs, *Bank M*. (Līguma spēkā neesamības sekas), C-520/21, EU:C:2023:478, 76.–78. punkts).
- 64 Tādējādi, tā kā Direktīvā 93/13 ir izslēgta iespēja bankai pieprasīt kompensāciju, kas pārsniedz saskaņā ar atceltā līguma izpildes gaitā izmaksātā kapitāla atmaksu, un nokavējuma procentu samaksu pēc likumiskās likmes par laikposmu no pieprasījuma veikt maksājumu, šī direktīva izslēdz arī to, ka šai bankai tiek sniegta kompensācija ar to, ka kompensācija, ko attiecīgais patērētājs ir pieprasījis, lai atgūtu summas, kuras viņš samaksājis attiecīgā līguma izpildes gaitā, tiek samazināta to procentu apmērā, ko šī banka būtu saņēmusi, ja šis līgums būtu palicis spēkā.
- 65 Ņemot vērā iepriekš izklāstīto, Direktīvas 93/13 6. panta 1. punkts un 7. panta 1. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka kontekstā, kurā starp banku un patērētāju noslēgts hipotekārā aizdevuma līgums tiek atcelts pilnā apmērā tāpēc, ka šajā līgumā ir ietverts negodīgs noteikums, bez kura tas nevar pastāvēt:
- tie nepieļauj tādu tiesu veiktu valsts tiesību interpretāciju, saskaņā ar kuru šim patērētājam no šīs direktīvas izrietošu tiesību izmantošana ir pakārtota nosacījumam, ka minētais patērētājs tiesā iesniedz paziņojumu, ar ko viņš atzīst, pirmkārt, ka nepiekrīt šā noteikuma saglabāšanai, otrkārt, ka viņš apzinās gan to, ka minētā noteikuma spēkā neesamība izraisa minētā līguma atcelšanu, gan arī šīs atcelšanas sekas un, treškārt, piekrīt šā līguma atcelšanai;

- tie nepieļauj, ka kompensācija, ko attiecīgais patērētājs ir pieprasījis, lai atgūtu summas, kuras viņš samaksājis attiecīgā līguma izpildes gaitā, tiek samazināta to procentu apmērā, ko šī banka būtu saņēmusi, ja šis līgums būtu palicis spēkā.

Par tiesāšanās izdevumiem

- 66 Attiecībā uz pamatlietas pusēm šī tiesvedība izriet no tiesvedības, kas notiek iesniedzējtiesā, tāpēc tā lemj par tiesāšanās izdevumiem. Izdevumi, kas radušies, iesniedzot apsvērumus Tiesai, un kas nav minēto pušu izdevumi, nav atlīdzināmi.

Ar šādu pamatojumu Tiesa (devītā palāta) nospriež:

Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 93/13 (1993. gada 5. aprīlis) par negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos 6. panta 1. punkts un 7. panta 1. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka kontekstā, kurā starp banku un patērētāju noslēgts hipotekārā aizdevuma līgums tiek atcelts pilnā apmērā tāpēc, ka šajā līgumā ir ietverts negodīgs noteikums, bez kura tas nevar pastāvēt:

- tie nepieļauj tādu tiesu veiktu valsts tiesību interpretāciju, saskaņā ar kuru šim patērētājam no šīs direktīvas izrietošu tiesību izmantošana ir pakārtota nosacījumam, ka minētais patērētājs tiesā iesniedz paziņojumu, ar ko viņš atzīst, pirmkārt, ka nepiekrīt šā noteikuma saglabāšanai, otrkārt, ka viņš apzinās gan to, ka minētā noteikuma spēkā neesamība izraisa minētā līguma atcelšanu, gan arī šīs atcelšanas sekas un, treškārt, piekrīt šā līguma atcelšanai;
- tie nepieļauj, ka kompensācija, ko attiecīgais patērētājs ir pieprasījis, lai atgūtu summas, kuras viņš samaksājis attiecīgā līguma izpildes gaitā, tiek samazināta to procentu apmērā, ko šī banka būtu saņēmusi, ja šis līgums būtu palicis spēkā.

[Paraksti]